

УКРАЇНСЬКА КНИГА 2022

Минулого року Спілка українських письменників Словаччини у співпраці з Регіональною радою Союзу русинів-українців Словачької Республіки в Пряшеві започаткувала книжковий фестиваль – презентацію української книжки.

у складилось, але радує, що книжки виходять і далі.

В рамках фестивалю були представлені українські періодичні і неперіодичні видання, які на цей час виходять у Словаччині. Поруч з ними присутні мали можливість побачити і

«TIMPANI» Ярослав Федішин, український прозаїк Петро Ходанич, поетеса Лідія Повх.

Графічний дизайнер і видавець Іван Тільняк ознайомив присутніх з сучасним станом книговидавничої справи русинів-українців Словаччини, в тому числі з видаванням української поезії та прози, з виданнями Союзу русинів-українців СР, станом періодичних видань, таких як газета «Нове життя» і журнали «Дукля» та «Веселка», підручниками для шкіл і церковними виданнями.

Ярослав Федішин нагадав присутнім, що у видавництві «Тірані» з ініціативи українських перекладачів Словаччини виходять книжки словацьких письменників в україн-

▲ На фото (зліва): Петер Ющак, Іван Яцканин, Андрій Яцканин, голова Регіональної ради СРСУСР в Пряшеві.

Другий Український книжковий фестиваль під назвою УКРАЇНСЬКА КНИГА 2022 пройшов 26 – 28 жовтня 2022 р. в Словачько-українському культурно-інформаційному центрі в Пряшеві.

Голова Спілки українських письменників Словаччини Іван Яцканин у вступному слові наголосив, що українська книжка – це надбання поколінь, бо книжка виховує, є носієм духовності, яку ми повинні нести у собі, щоб не загубити свій слід у час випробувань і людських драм. Хоч видавання книжок останніми роками значно

придбати українські книжки та українські підручники, які виходять в Україні для українських школярів, в тому числі для тих, які через напад росії на Україну були змушені покинути рідну країну і опинились за її межами. Сьогодні багато з них навчаються у словацьких школах.

На фестиваль УКРАЇНСЬКА КНИГА 2022 завітав словацький прозаїк, публіцист, автор радіоес Петер Ющак, який розповів присутнім про свої творчі досягнення і плани на майбутнє. До Пряшева прибули також гості з України – директор ужгородського видавництва

Пошана до старших

В житті людини вже так буває: коли в нас є пошана до інших, то й інші шанують нас. Зокрема молодші люди мали б про це пам'ятати. Не кажучи вже про політиків, в котрих пошана до старших є більш на словах як на практиці. Правда, пенсіонери дуже добре знають взаємно шануватись.

Так тому й було 17 жовтня поточного року в пряшівському Центрі української культури на урочистих зборах 5-ої Міської організації Об'єднання пенсіонерів Словаччини. Оскільки в цьому році Об'єднання святкує 30 річницю свого існування, заступники члени нашої організації Мілан Коркобець, Марцела Гернатовна, Павло Богдан, Ладислав Цупер та сім'я Гусарових одер-

жали від пряшівської Округової ради пам'ятні плакети, а інші члени від нашого комітету похвальні грамоти. Після надання інформації про можливість оздоровчих та відпочинкових процедур в санаторіях для пенсіонерів, зустріч пенсіонерів продовжувалась угощенням, залом лунали прекрасні українські та словацькі пісні з музичним супроводом автора цієї статті.

Всі учасники зустрічі радувалися з того, що нарешті після двох короною позначених років могли зустрітись, поговорити, поспівати. В доброму настрої відходили додому з бажанням проведення частіших таких зустрічей.

П. Б.

▲ Гості з Ужгорода (справа) – Лідія Повх, Петро Ходанич, Ярослав Федішин.

Директор СНМ – Музею української культури, літературний критик Ярослав Джоганик розповів про видавничі плани, вказав на українські видання, які зберігаються в музеї і водночас проаналізував творчість Надії Вархол, в тому числі її збірку

книжкові подарунки України для українців Словаччини розповіла працівниця СНМ – Музею української культури Емілія Голодняк.

Серед присутніх на книжковому фестивалі можна було зустріти голову ЦР СРСУСР

Павла Богдана, педагогів і науковців Михайла Романа, Любичу Баботу, Йолану Голенду, Світлану Пахомову, Мирослава Сополігу, працівників культури, учнів шкіл, але і поетів і прозаїків, як Степан Гостиняк, Мілан Бобак, Юліус Панько, Надія Вархол, Ірина Мацко.

Книжковий фестиваль став справжнім святом книги. Тут можна було торкнутися до свіжого видання, погортати його сторінки, поринути у вічно чарівний книжковий світ.

-мі-

▲ Іван Тільняк.

▲ Ярослав Джоганик.

▲ Емілія Голодняк.

ському перекладі. Цим самим видавництво значною мірою популяризує творчість словацьких письменників в Україні.

Прозаїк Петро Ходанич зворушливими словами поділився сучасними реаліями, які склалися в Україні через вторгнення російських військ. Проте на сторожі людської гідності стало слово українського письменника, який піднімає питання гуманності і гідності людини.

Емотивними були і слова поетеси Лідії Повх, яка вказала на велике значення книги у вихованні підрастаючого покоління.

Як і минулого року, широко була презентована продукція СНМ – Музею української культури у Свиднику.

оповідань «Я, Клавдія», за яку їй недавно була присуджена Премія ім. Івана Франка.

Більш детально про книжковий видання музею, а також про

торкнутися до свіжого видання, погортати його сторінки, поринути у вічно чарівний книжковий світ.

У виборах більшість голосів отримали незалежні кандидати

Державна виборча комісія підтвердила результати виборів до місцевих органів сіл і міст, а також до крайових самоврядних органів – вищих територіальних одиниць (VÚC). Більшість голосів отримали незалежні кандидати й чинні приматори (мери), натомість ультраправа коаліція здобула мінімальну підтримку.

У суботу, 29 жовтня 2022 року, в Словаччині вперше відбулися так звані «супервибори», коли обрання керівників міст і восьми країв, а також місцевих і крайових депутатів відбулося в один день.

Виборці переобрали шість із вось-

ми глав країв. У Баньскобистрицькому краї переміг Ондрей Лунтер – син колишнього керівника краю Яна Лунтера, який вирішив не брати участь у виборах, а в Нітранському – Браніслав Бецик, якого підтримували спільно влада й опозиція. Пряшівський самоврядний край і далі поведе Мілан Маєрський (KDH, Sme rodina, SaS, Za ľudí).

Що стосується виборів приматорів, то переважна більшість із них була переобрана, лише в Пряшеві настають зміни на позиції приматора. Ним став Франтіек Ольга (SaS, PS, Spolu, DS, Šanca, ODS – Občianski demokrati Slovenska, Dobrá voľba, Umiernení).

Приматори окремих міст Пряшівського краю: Бардіїв – Борис Ганушак, Воронів н/Т. – Ян Раґан, Гуменне – Мілош Меричко, Меджилабірці – Владислав Вишньовський, Свидник – Марцела Іванчова, Снина – Петер Волошин, Стара Любовня – Любош Том-

ко, Строків – Ондрей Брендза. Із 419 депутатів, що обиралися, 159 (або 38%) не представляють жодної партії, ще 54 представляють угорську національну меншину. Кандидати, яких підтримували ліберальні партії SaS, PS та Team Bratislava, отримали 27 депутатів.

Успіх здобула й партія «Hlas» Петра Пеллеґріні, яка буде мати 20 мандатів у місцевих радах, але при цьому в соціопитуваннях її називали найпопулярнішою партією в разі дострокових парламентських виборів.

Загалом, попри активні заклики до дострокових виборів, а також урядову кризу, виборці не віддали перевагу опозиційним партіям. Президентка Зузана Чапутова привітала результати, сказавши, що «люди обрали досвідчених, демократичних кандидатів і переважно відхилили екстремізм та популізм».

-р-

«Третій бік монети» – під такою назвою проходив вечір в Словацько-українському культурно-інформаційному центрі в Пряшеві 20-го жовтня цього року за участі прихильників програм, які для них готує Центральна і Регі-

Вечір-зустріч на тему «Третій бік монети»

і з почуттям теплого відношення розповів. Вищі класи Основної школи закінчив

він сам звертався із запитаннями до респондентів, ніж в цьому випадку, коли йому прийшлося відповідати на запитання модератора вечора.

Такими властивостями, як відповідальність, працьовитість, професіональне відношення до роботи редактора здобував повагу від колективу, що його посувало у кар'єрі. Певний час працював на посаді заступника дирек-

національної меншини русинів-українців і т.п., співпраця і участь у роботі світових українських організацій, але також дворічна робота депутата словацького парламенту.

Цього року відбувся 8-ий з'їзд СРУСР, який обрав Мгр. Павла Богдана до функції голови Центральної ради.

Третій бік монети зацікавив присутніх пізнанням гоббі головного гостя вечора. Тут він

побачити дещо з його збірок – поштові марки, наклейки на сірникові коробки, монети та старі паперові гроші.

Саме монета – її третій бік – це, в переносному значенні кажучи, ця кімната за закритими дверима, куди не кожному дозволено заглянути, де відкриті найпотаємніші думки, переживання, цікавості, про які і не мусить кожен знати.

Відвідувачі програми того вечора мали можливість трошки заглянути за штори тої кімнати, за двері, які Павло Богдан відкрив трохи ширше, дозволив на мить туди вступити.

▲ Вечір-зустріч була приємною нагодою привітати Павла Богдана з функцією голови СРУСР та, із певним запізненням, і з його життєвим ювілеєм, який він недавно відзначив. Вліво – модератор вечора Сва Олеар.

ональна рада Союзу русинів-українців СР.

Чому монета і її третій бік? Аверс монети – лицевий бік – показав лице головної постаті вечора. Присутні познавали життєвий шлях гостя – Павла Богдана. Під репродукцію фотографій і розповіді гостя цікаво було познайомитись з його першими роками школяра в рідному селі Видрань, що на Лабірщині, про яке – свою колиску – коротко

у Меджилабірцях. Атестат зрілості одержав в Середній промисловій школі електротехнічній в Пряшеві.

Шлях фахового працівника пражівської української студії Чехословацького радіо – спочатку техніка, потім редактора приносив йому чимало незабутніх зустрічей з людьми в різних місцевостях, які відвідував з мікрофоном. Як сам підкреслив, краще йому було за мікрофоном, коли

▲ Музичними піснями вступами вечір-зустріч доповнювали Петро Беґені і Віктор Гащак.

тора, згодом головного секретаря Головної редакції національно-етнічних передач Словацького радіо.

На реверсі – зворотному боці монети – це було ближче пізнання його діяльності в Союзі русинів-українців Словацької Республіки за останніх 30 років. Вирішення проблем організації, успіхи, відстоювання прав

відкрив свої улюблені заняття у вільний час. Зізнався, в чому знаходить заспокоєння, що його зачаровує. Крім української пісні, фотографування краси природи і незвичайних явищ, збирання грибів це зацікавлення починаючи археологією, давньою історією планети, кінчаючи філателією чи нумізматику. Присутня публіка мала змогу наочно

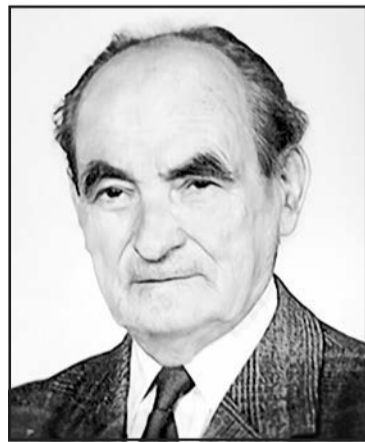

А війна знов у його хаті Фронтвик і письменник Федір Іванчов

(17.10.1916 – 01.04.2007)

приймає всіх добровольців. Він, громадянин Чехословаччини, зразу зголосився, але керівництво табору Гулагу мусило його наперед дещо відгодувати, щоб він хоча б трохи виглядав як людина і лише тоді його відпустили. В Бузулуку він знайшов дальших кілька сотень, які пройшли такими ж таборами. Тут залучився у підготовку, щоб зміг йти на фронт, де воював як зв'язківець-телеграфіст і таким чином був у першій фронтній лінії від Харкова аж до Попрада, визволяв Київ, Жашків, Васильків, Білу Церкву та цілий ряд інших міст і сіл України. Федір Іванчов сьогодні не впізнав би ті міста і села після бомбардувань рашистськими військами.

Під кутом зору цих подій сьогодні читаємо його щирі оповідання, есе, репортажі тощо, які розповідають про фронтову дружбу, про взаємну допомогу, порозуміння і навіть любов. Віримо, що воно так було, бо Федір Іванчов був чесною людиною. Але одночасно ставимо собі запитання, де все це пропало, звідки взялася та велика ненависть москалів до українців, які безжально нищать житлові будинки, лікарні, школи, університети, культурні установи, хлібзаводи, водопроводи, залізничні станції, колії, вагони, дороги, електростанції тощо? Очевидно, обізвалися давні колоніальні гени – сні про оновлення кордонів царської Росії, забувши, що настав новий час. Озвалися гени варварів, монголів, татар, турків та інших племен і народів, які віками трошили українську землю, які віками денационалізували, ліквідували, вивозили з України, Балтії, Кавказу людей у Сибір і на звільнені місця насаджували своїх москалів і так окупували, присвоювали собі ці землі. Він знав, що

цілнинних земель в Казахстані вивезли туди понад 200 тисяч дівчат і хлопців лише з України і змусили їх стати громадянами Казахстану і розмовляти російською мовою, він знав, що ці країни насильно русифікували, що учителям російської мови давали на 20 відсотків вищі зарплати, ніж іншим, що завели російську мову у всі школи, установи, заводи, торговельну мережу, університети.

Я сам зазнав таку русифікацію ще 1953 року в Київському університеті, коли на українському відділенні нам читали всі предмети російською мовою, крім лекцій з української мови та літератури. Не кращою ситуацією була викладача мови в Ужгородському університеті. Федір Іванчов знав про це, але не міг писати, бо його б знов обвинуватили в українському буржуазному націоналізмі, як

це було після лютого 1948 року. Позитивно оцінюємо, що напекір всьому тому Федір Іванчов став українським письменником, а не російським, яким починав бути, написавши «Под соломонної стрехой», «Обманство», «Что посееш – то и пожнеш» та ін., бо переконався, що його російська мова далека від мови москалів і що далеко краще володіє рідною українською мовою. Позитивно оцінюю, що він став редактором «Нового життя» та пізніше головним редактором часопису «Дукля» (знаю, що 1968 року під час окупації Чехословаччини радянськими військами він зазнав немало тортур, на які ніколи не скаржився і лише зрідка сказав слово-два своїм найближчим друзям). Оцінюю, що він регулярно знайомив читачів на їх сторінках з літературним і суспільним життям в Україні і рідному Закарпатті.

Було мені сумно, що його перша повість «Хлібороб піднімається» (1954) не вийшла так, як думалося. Гадаю, що це не винен у тому його талант, але суспільно-літературна ситуація, яка тоді видалася так писати. Свою художню майстерність він довів, зокрема у своїх сатирично-критичних збірках, як «Отакі діла» (1957), «Гришні душі» (1961) і «Колька» (1975). Велику художньо-пізнавальну вартість мають його художньо-документальні твори, які увійшли у збірки: «Вдалину з-під солом'яної стріхи» (1966), «Дорогами життя» (1976), «Люди в строю» (1977), «Юні борці» (1978), «Ковалі щастя» (1982). «Годинник не зупиняється» (1990). Велика шкода, що він не опублікував свої сподоби про митарства, пережиті в Гулагу. Встиг надрукувати лише кілька оповідань чи есе, що вийшли в журналі «Дукля» («Спо-

гади в'язня») та словацькому журналі «Војовнік». До речі, мені невідомо, де знаходиться оригінал цього рукопису і що задумував з ним зробити. Мені він дав лише копію, яку я пізніше передав Музею української культури у Свиднику разом з іншими своїми рукописами і матеріалами. Після його смерті я написав статейку-некролог до часопису «Војовнік». Тоді редакторка Магда Зозуляк (донька Василя Зозуляка) виявила бажання, щоб я їх переклав і часопис на продовження їх надрукує. Тоді я письмово звернувся до його доньки Тані, щоб дала дозвіл для друкування. Жаль, відповіді я не дочекався і так оригінал десь лежить. Це велика шкода!..

Федір Іванчов був співзасновником Гуртка українських письменників, свого часу виконував посаду секретаря Української секції Спілки словацьких письменників (УС ССП), був членом комітету УС ССП аж до її ліквідації у 1990 році. Він має значні заслуги у розвитку нашої журналістики та художньої літератури, підтримував молодих літераторів, жив літературою щодня. Ряд його творів було відзначено літературними преміями ім. І. Франка СЛФ, його твори виходили словацькою, чеською, російською, мадярською мовами. Окремою збіркою вийшла збірка оповідань словацькою мовою під назвою «Jantárová cesta» (1986). За заслуги у розвитку нашої літератури після 1945 року йому було надано звання «Заслужений митець Словацької Республіки». Після В. Гренджі-Донського він став другим українським письменником, який був удостоєний такого звання.

Таким залишається в моїй пам'яті та багатьох дальших наших пражівських українських письменників і читачів Федір Іванчов. До його творів потрібно повертатися у наш драматичний час.

М. РОМАН.

